

DOI: <https://doi.org/10.32782/PPSS.2023.1.55>

РОБОТА НА ВИПЕРЕДЖЕННЯ: ПРОФІЛАКТИКА ЯК ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКИМ КАМΠΑНИЯМ З ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Юлія Дмитрівна ГЕРМАНОВА,

аспірантка Національного технічного
університету “Харківський
політехнічний інститут”

<https://orcid.org/0000-0001-8644-6254>

WORKING TO PREDICT: PREVENTION AS A COUNTER AGAINST RUSSIAN DISINFORMATION CAMPAIGNS

Russia opened an information front against Ukraine long before not only a full-scale invasion in 2022, but also before the occupation of part of Donbas and the annexation of Crimea in 2014. Ukraine was not ready and was losing the information war at the start. However, the Ukrainians mobilized quickly enough and managed to at least stabilize the situation. The head of Ukraine’s Main Intelligence Directorate K. Budanov is sure that “now the Russians are losing the information battle”. A similar point of view had the former Director of GCHQ J. Fleming. But the war is still going on, the aggressor country is using new methods of struggle, so Ukraine needs an effective strategy to counter the aggressor and seize the initiative on the information front.

Країна-агресор відкрила інформаційний фронт проти України задовго не лише до повномасштабного вторгнення в 2022 році, але й до окупації частини Донецької та Луганської областей та анексії Криму у 2014 році. За великим рахунком практично вся новітня історія України просякнута намаганнями Росії повернути “братську” країну в зону власного впливу та контролю.

Як зазначав ще на початку 2015 року В. Горбулін, “Росія застосувала проти України концепцію “гібридної війни”, яка багато в чому є унікальною зі структурно-функціонального погляду: за формою вона “гібридна”, а за змістом - “асиметрична” [1]. Горбулін окремо підкреслює надзвичайну роль інформаційного чинника, який “в окремих випадках стає самостійним складником і виявляється не менш важливим, ніж військовий” [1].

Аналізуючи український інформаційний простір останніх десятиліть, приходимо до неприємного висновку про те, що питанням національної безпеки не приділялося серйозної уваги. Можна наводити безліч пояснень та аргументів, чому так відбулося: велика кількість лояльних до країни-агресора представників державної влади, що роками займали найбільш відповідальні посади в Україні; діяльність УПЦ МП, яку швидше можна розглядати як пропагандистську організацію, ніж релігійну; активну діяльність численних проросійських політичних партій, громадських об’єднань, медіа, окремих лідерів думок. Виявити та описати усі чинники, які зробили Україну настільки вразливою, актуальне та необхідне завдання, але в цих тезах ми залишимо його за дужками, сконцентрувавшись лише на наслідку - держава виявилася не готовою до відбиття російської агресії, зокрема, в інформаційному полі ані у 2014-ому, ані 8 років по тому.

Тож на початку повномасштабного вторгнення Україна значно поступалася Росії на інформаційному фронті. Однак, українці – і на державному рівні, і громадяни в соціальних мережах – достатньо швидко мобілізувалися і ситуацію вдалося якщо не повернути на 180 градусів, то точно вирівняти та стабілізувати. В інтерв'ю Reuters в липні 2023 року керівник Головного управління розвідки МО К. Буданов заявив, що “зараз росіяни програють інформаційну битву” [2].

Аналогічної позиції дотримується і директор GCHQ, Агентства розвідки, кібербезпеки Великої Британії Дж. Флемінг. Він вважає, що “російські інформаційні операції виявилися незграбними й були спростовані оприлюдненням розвідданих. А спроби росіян зруйнувати цифрову інфраструктуру України та посягти розбрат за допомогою кіберможливостей були зустрінуті стійким, професійним та ефективним українським кіберзахистом” [3].

Подібні заяви надають оптимізму, проте це зовсім не означає, що можна розслабитися, адже війна ще далека до завершення, а недооцінювати противника дуже небезпечно - агресор аналізує, вчиться, адаптується. Вже зараз в інформаційному просторі наявні декілька напрямків, по яких з великою долею вірогідності готуються і починають реалізовуватися ворожі кампанії з дезінформації українського суспільства та спроб дискредитації української влади. Особливо активно (про)російські медіа та пабліки намагаються розвинути тему конфлікту між Президентом України В. Зеленським та Головнокомандувачем ЗСУ В. Залужним, а також з новим імпульсом активізувалася “мовна” проблематика.

Г. Почепцов підкреслює, що “гібридна війна буде надавати перевагу тому, хто вміє працювати з масовою свідомістю” [4]. І Росія час від часу достатньо філігранно проводить інформаційно-психологічні операції, вміло обираючи болючі точки та використовуючи емоційну складову.

З іншого боку ми вже дуже добре вивчили, як діє ворог. В цьому контексті видається необхідним працювати на випередження. Організувати на державному рівні своєрідну профілактику, аби виявляти та знешкоджувати ворожі інформаційні атаки на максимально ранньому етапі. Принциповий момент - розробити ефективно працюючий механізм взаємодії Ради національної безпеки та оборони, Міністерства культури та соціальної політики, Служби безпеки та інших міністерств та відомств. Інформаційна безпека України - комплексне питання, забезпечити її можливо виключно на державному рівні.

В загальному вигляді серед основних завдань можна виділити наступні:

- постійний моніторинг суспільно-політичних настроїв українців з пошуком потенційних тем, які можуть зацікавити російських пропагандистів;
- обережне і тонке опрацювання проблематики в публічній площині через представників влади, лідерів громадської думки;
- підготовка резерву тем, на які за необхідності буде перемикається увага суспільства від спроб російських маніпуляцій;
- моніторинг українських медіа, пабліків з метою виявлення реальних фактів порушень, зловживань з боку посадових осіб, які потенційно можуть бути використані російськими пропагандистами (інформація має передава-

тися компетентним органам, навіть якщо теоретично ці органи мали б самостійно відслідковувати такі факти).

Цей алгоритм, безумовно, не панацея і не може вирішити усіх проблем, пов'язаних з російськими інформаційними атаками, але такі кроки допоможуть систематизувати протидію спробам ворога дестабілізувати ситуацію в Україні. Поступово це дозволить Україні повністю перехопити ініціативу на інформаційному фронті на відміну від ситуації, яку маємо станом на зараз - хаотичні, розрізнені дії у відповідь на атаки агресора.

Враховуючи гібридний характер російської агресії, треба чітко і однозначно усвідомити - без перемоги на інформаційному фронті неможлива загальна перемога України - і рухатися в цьому напрямку, не гаючи часу.

Список використаних джерел:

1. "Гібридна війна" як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrument-rosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-.html> (дата звернення: 20.11.2023).
2. Ukraine's spymaster comes out of the shadows. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-spymaster-comes-out-shadows-2023-07-14/> (дата звернення: 19.11.2023).
3. The head of GCHQ says Vladimir Putin is losing the information war in Ukraine. URL: <https://www.economist.com/by-invitation/2022/08/18/the-head-of-gchq-says-vladimir-putin-is-losing-the-information-war-in-ukraine> (дата звернення: 19.11.2023).
4. Гібридна війна: інформаційна складова. URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/14501/2015-10-25-gibrydna-viyna-informatsiy-na-skladova/> (дата звернення: 19.11.2023).